

d o p i s n a t e o l o g i j a

UVODNI TEČAJ "PUT"

Izdaje: Institut za višu teološku kulturu pri Bogoslovnom fakultetu, Zagreb, Kaptol 31, telefon: (041) 38-446

Glavni urednik: Dr. Jerko Fućak, predstojnik Instituta

Odgovara: Dr. Vjekoslav Bajsić, Kaptol 31

Naklada i uprava: "Kršćanska sadašnjost", 41001 Zagreb, Marulićev trg 14, pp.434

Pismo VIII

8. . NOVOZAVJETNO SVJEDOČANSTVO O KRISTU

"Jer, ne propovijedamo same sebe, nego Krista Isusa Gospodinom, a sebe slugama vašim poradi Isusa."
(Kor 4,5)

"Isus je pred svojim učenicima učinio i mnoga druga znamenja, koja nisu zapisana u ovoj knjizi. A ova su zapisana da vjerujete: Isus je Krist, Sin Božji, i da vjerujući imate život u Imenu njegovu."

(Iv 20,30.31).

Pristup

Mnogima od Vas poznat je Novi zavjet. Kojih spisa se sjećate? Da li biste mogli u nekoliko rečenica izreći glavni sadržaj Novoga zavjeta?

Nadovezanost i pregled

Zaokruženim pogledom na svjedočanstva novozavjetnih spisa o Kristu završit ćemo odlomke o poruci Novoga Zavjeta (5-8. pisma).

Ovo pismo obrađivat će nastanak spisa.

8.1 IZ PREDPOVIJESTI NOVOGA ZAVJETA

8.1.1 Isusovo navješćivanje i prva pisana svjedočanstva.

Višeslojeviti proces

Knjige Staroga Zavjeta nisu nastale sve u isto vrijeme. Tako je i s novozavjetnim spisima. Mnogo je kršćana sudjelovalo pri sastavljanju NZ; samo nam nisu poznata imena većine njih.

U tim spisima odražava se vjerski život njihovih zajednica. Vremenski razmak između Isusa i svjedočanstava koja o njemu donose novozavjetni spisi mnogo je kraći nego li je npr. razlika između izlaska iz Egipta i njegova opisa u Starom Zavjetu (nisu posrijedi stoljeća nego deceniji); ipak, i taj vremenski razmak bio je dovoljan da kršćanska zajednica i u samoj Poruci ostavi svoje karakteristično obilježje, tj. shvaćanje Poruke.

Odras života
zajednice

Razdoblja predaje:

Isusovo djelovanje

Navješćivanje prvim slušateljima

Smrt i uskrsnuće

Propovijed prvih kršćana

Postanak zajednica

Razvoj vjerskog života

Pisac piše u službi vjere svoje zajednice

Povazmeno
navješćivanje

Početak je Isus iz Nazareta sa svojim navješćivanjem kraljevanja Božjega. Još za vrijeme Isusova života, a posebno nakon njegova uskrsnuća, prenosili su prvi slušatelji - apostoli i mnogi nama nepoznati svjedoci - Isusovu poruku.

Isusovo propovijedanje razlikuje se od navješćivanja njegovih sljedbenika, apostola i ostalih kršćana, bitno po tome što se između Isusova javnog

Uvodni tečaj

djelovanja i njihova nastupa dogodilo ono odlučujuće: Smrt i uskrsnuće Isusovo.

Prve zajednice	Njihovim djelovanjem nastaju prve kršćanske zajednice. U njima se razvija crkveni život kojega <u>središte jest Euharistija</u> . Nastaju vjerski obrasci (npr. 1 Kor 15,3-5), liturgijske molitve i pjesme (npr. Fil 2,6-11).
Zapisivači	Jedan između tih kršćana osjeća se od Boga pozvanim da tu vjersku baštinu zapiše i već prema svom vjerskom iskustvu prenese drugima.

8.1.2. "U svjetlu uskrsnuća"

Svjedočanstva vjere	Novozavjetni spisi, kao i starozavjetni jesu duboka <u>svjedočanstva vjere izrasla iz života Božjeg naroda</u> . Vjernici u Izraelu, od kojih potječu ovi spisi, žele svojim sunarodnjacima i budućoj generaciji posvjedočiti Boga, ohrabriti ih u vjeri u njega i potaći da žive iz te vjere.
Usmena i pismena predaja	To na svoj način vrijedi i za Novi Zavjet. On je nastao iz života povazmene zajednice. Mnogobrojni kršćani, koji su pratili nastanak ovoga vjerskog blaga, <u>usmeno su prenosili svoja iskustva; pojedinci su zapisali usmene predaje i sastavili ih svaki na svoj način. Oni su se susreli s Uskrslim u kršćanskoj zajednici</u> i to svjedoče svojoj subraći u vjeri. Stoga su svi novozavjetni spisi, ma koliko se oni razlikovali u pojedinostima, natopljeni nesavladivim iskustvom susreta s Bogom u Uskrslom.

8.2 APOSTOL PAVAO - POSLANIK USKRSLOGA

8.2.1 Pavlove poslanice

Redosljed Pavlovih pisama	Najstariji spisi Novoga Zavjeta jesu upravo Pavlove poslanice. Piše ih između 50.godine i početka 60.-tih godina. Nastajale su ovim redom: 1. Solunjanima, Galaćanima, obje poslanice Korinćanima, Filipljanima, Rimljanima i Filemonu. O ostalim poslanicama koje nose Pavlovo ime bit će govora pod 8.4.2. Poslanica Filemonu upravljena je jednoj osobi; druge poslanice Pavao upravlja zajednicama, koje je osnivao na misijskim putovanjima. Osobno mu je
---------------------------	--

nepoznata jedino zajednica u Rimu. Poslanice nose otisak posebnih situacija u kojima se nalazio sam apostol i zajednice kojima je pisao. Stoga nam one omogućuju neposredni uvid u osobnu apostolovu sudbinu i sudbinu prve Crkve.

8.2.2 Pozvan za apostola

"Radikalan" već od mladosti

Pavlov odgoj i stav

Već mladi Pavao pokazuje crte značaja koje je nosio i kao apostol naroda: odrastao je u helenističkom gradu Tarzu u Maloj Aziji, priključio se farizejima i u Jeruzalemu završio teološku školu za pismoznance. On je očito bio nezadovoljan i s onim ublaženim Zakonom koji je vladao među Židovima u dijaspori. Kao uvjereni Židov morao je zauzeti neprijateljski stav prema onim kršćanima koji stavljaju u pitanje apsolutnost židovskog Zakona. Kad je progonio jednu takvu "progresivnu" grupu (Stjepanovih pristaša) kod Damaska susreo se s Uskrslim. Taj susret je iz temelja izmijenio njegov život.

Susret s Uskrslim

"Obraćanje" i susret s Uskrslim

Od tog časa Pavao se nije mogao smiriti niti u svom osobnom životu niti u neumornom zalaganju kao apostol.

8.2.3 Apostolovo misijsko djelovanje

Od Židova k poganima

Tri misijska putovanja

Pisac Djela apostolskih obavješćuje o trima Pavlovim misijskim putovanjima; ona su Pavla dovela sve do Rima. Uvijek najprvo propovijeda Židovima; tek kad oni odbiju njegovu poruku, obraća se poganima. On je uvjeren da je poslan Židovima i poganima jer Kristova poruka nije više vezana granicama židovskog naroda. Ipak tijekom cijelog svog života on pati zbog toga što su njegova nekadašnja braća u vjeri promašila svoj čas (Rim 9,3).

Pavao i zajednice

Odgovornost za zajednice

Pavao je većinom brzo napuštao novoosnovane zajednice. Često su ga Židovi prisili na bijeg, a naprijed ga sili i njegov apostolski žar da Krista navijesti svim ljudima do kojih može doprijeti. Iako ih napušta, osjeća se odgovornim za zajednice. Uskoro nakon njegova odlaska one većinom upadaju u tešku krizu, krizu vjere i discipline unutar zajednice. Pojavljuju se židovski i kršćanski lažni učitelji i uznemiruju mladu, još neučvršćenu zajednicu.

Povezanost sa zajednicama

I unutar samih zajednica nastaju spletke, razdori i neprijateljstva. Treba rješavati raznolike svakidašnje probleme. Pavao ostaje povezan sa zajednicama preko suradnika, a posebno preko pisama. Kao poslanik Uskrsloga Pavao se osjeća odgovornim za zajednice koje mu je Krist povjerio. Često mora pred lažnim učiteljima i tvrdim rječnikom braniti svoj apostolski autoritet. Na upite odgovara. Kao je potrebno, daje svojim kršćanima i konkretne upute i pravila ponašanja. Kad vidi njihov rast u vjeri, srce mu se rastapa od radosti i zahvalnosti. Pokazuje im svojim vlastitim životom kako je usprkos svim tjeskobama moguće živjeti "s Kristom", u "Kristu".

Apostolove patnje

Radost i jakost u patnjama

Pavao, poput proroka Jeremije zna da je "od majčine utrobe" (usp. Gal 1,15 i Jr 1,5) od Boga izabran da mu bude sredstvo. I za njega Božji poziv znači poziv na službu koja je povezana s raznolikim patnjama. Mnogobrojni katalozi patnja (usp. npr. 2 Kor 11,22-23) daju potresan uvid u njegov mučni apostolski život. Tijekom svoga života Pavao se bori na svim razinama, na svim frontovima protiv neuspjeha, napada, intriga koje dolaze od Židova, pogana i braće-kršćana. I u svom osobnom životu morao je svladavati mnoge napasti (usp. 2 Kor 12,7-10). Pa ipak je ostao vjeran svome Gospodinu. Nikad se nije pomirio s polovičnim; on sasvim pripada Kristu. Snaga Uskrsloga dopušta mu da nalazi riječi radosti usred raznovrsnih tjeskoba; (u poslanici Filipljanima) ona mu omogućuje da slavi veličinu svoga "Gospodina" (usp. 2. poslanicu Korinćanima), koju je iskusio upravo u svojoj slabosti. Središte njegova života i propovijedanja dobiva tako u njegovu životu svoj izražaj i vjerodostojnost: biti kršćanin znači živjeti i trpjeti u zajedništvu s Raspetim i Uskrslim.

8.3 ISUS KRIST U SVJEDOČANSTVIMA EVANĐELJA

8.3.1 Predaja o preduskrsnom Isusovu djelovanju

Jedno Evanđelje u četiri evanđelja

U pavlovskoj literaturi nalazi se samo pokoja primjedba o Isusovu životu prije njegove smrti (npr. Gal 4,4). Razlog tog opreza ne leži samo u tom što Pavao možda nije osobno poznao Isusa, nego što je on zadivljeno prožet susretom s Uskrslim. O pojedinostima o Isusu iz Nazareta govore tek evanđelja između 60-90.godina.

Ni ona ne donose Isusovu biografiju, nego su pisana u svjetlu uskrsnuća

Evanđelje	Riječ "Evangelium" već pokazuje cilj ovih spisa. "Evangelium" - izvorno znači "dobra vijest", "Radosna vijest". U SZ "evanđeljem" se naziva novo spasiteljsko Božje djelovanje.
Sadržaj Evanđelja	Najstarije kršćanstvo propovijedalo je događaj Isusove smrti i uskrsnuća kao "Evanđelje". Tijekom vremena prepoznaje se sve jasnije u cjelokupnom Isusovu događaju - dakle već i u preduskrsnom Isusovu djelovanju - novo spasiteljsko Božje djelovanje, odnosno njegov nastavak. Jedno je Evanđelje: Isus Krist! To je sadržaj svih evanđeoskih spisa. Oni izvješćuju o Isusovu javnom nastupu sve do njegove smrti i uskrsnuća (Matej i Luka počinju svoje spise "predpoviješću" ili "evanđeljima" o djetinjstvu Isusovu"). <u>Ta četiri evanđelja napisali su kršćani koji su doživjeli dobrotu Božju u Isusu Kristu i koji istovremeno znaju da je Isus iz Nazareta onaj isti koji nakon uskrsnuća na jedan novi način djeluje u njihovoj sredini (usp.6.2.3). Stoga pisci evanđelisti ne mogu i ne žele strogo razlikovati između njihova sadašnjeg iskustva s Uskrslim i preduskrsnog Isusova djelovanja.</u>
Autori Evanđelja i njihovo uvjerenje	

Isusove riječi u evanđeljima

Jezična i sadržajna raznolikost	Tko evanđelja pomno čita, ne može se oteti dojmu da se Isusovi govori u pojedinim evanđeljima jezično i sadržajno razlikuju jedan od drugoga. Npr. u Markovu evanđelju Isus govori većinom kratkim jednostavnim rečenicama o kraljevstvu Božjem, dok se u Ivana nalaze opširni Isusovi govori dugi po nekoliko poglavlja (npr. 14-17). <u>Zbog toga i nije lako dokučiti kako je Isus</u>
---------------------------------------	---

Uvodni tečaj

uistinu govorio.

Isus nije pisao

Kolikogod se nama činilo to pitanje važnim, za Isusa i pisce novozavjetnih spisa ono je bilo u drugom planu. Isus ima očitu namjeru da svijetu donese nečuvenu Poruku, tj. novu Božju poruku, ali on i unatoč tome ne pokazuje nikakva nastojanja da je preda u određenim riječima. Koliko nam je poznato, on niti piše niti diktira. Svoje pristaše poučava - po običaju starogrčkih putujućih učitelja - kratkim rečenicama, koje bi imali zapamtiti. Njegov nastup uopće, a tako i njegovo propovijedanje, obilježeno je iznenađujućom otvorenošću.

Isusova punina

Pouskrsna zajednica objašnjava tu otvorenost u svjetlu uskrsnuća. Tek po svom uskrsnuću i po svom daljnjem djelovanju među svojim - po daru Duha dolazi Isus iz Nazareta do svoje punine. Stoga pisci Novoga Zavjeta smiju i moraju Isusove riječi svojoj i svim budućim zajednicama kao riječi proslavljenoga Gospodina, te ih tu i tamo prilagoditi promijenjenoj povazmenoj situaciji. Tako u svakoj riječi koju evanđelja predaju kao Isusovu riječ, susrećemo se sa zovom Božjim u Uskrsnom. Važnost takvih riječi ne ovisi o tome jesu li one neposredno potekle od Isusa ili sadašnja formulacija odaje piščevo pero (usp.12).

Predaja Isusovih djela

Djela i njihova tumačenja

Način na koji evanđelja govore o Isusovim djelima, odaje vjerničko tumačenje pouskrsnih zajednica. Dok je Isus u svojim djelima vidio znakove prodora kraljevanja Božjega, u središtu pouskrsnog prikazivanja je osoba Isusa Krista. To se najjasnije vidi u Ivanovu evanđelju. Ondje su Isusova djela znamenja kojima se ljudima objavljuje njegovo božansko "veličanstvo" (ova riječ uzeta je iz SZ, a odnosila se na Boga; usp.3)

Snagom Duha shvaćaju prvi kršćani postupno koliko se u Isusu - potpuno tek po njegovu uskrsnuću - dogodio i nastavlja se događati Božji dolazak o kojem je on propovijedao.

Jednostavnost i svrha izvješća

Za razliku od izvanbiblijskih izvješća o čudima, pisci evanđelja odriču se svake iskićenosti; jednostavnim, povučenim načinom propovijedaju Isusova spasiteljska djela. Iako se pojedina izvješća o čudima razlikuju, ipak sva žele odgovoriti na središnje pitanje po-uskrsne zajednice: "Tko je taj?"

Predaja o mucu

Namjera izvješća

Izvješća o mucu jesu najduži opisi u evanđeljima. Sadržaj tih izvješća nastao je vrlo brzo nakon Isusove smrti. Pritom se u prvom redu nije išlo za tim da se naglasi gorka muka. Prava namjera izvješća o mucu prepoznaje se u mnogobrojnim citatima iz Starog Zavjeta: rano kršćanstvo bori se da svlada sablazan Isusove muke i smrti (usp.6.1.1).

8.3.2 Isus Krist - Sin Božji i čovjek(Markovo evanđelje)Najstarije evanđelje

Pisac

Ovo prvo evanđelje potječe od kršćanina, nekadašnjeg poganina Marka. Prastara je crkvena predaja da je Ivan Marko (Petrov suradnik) napisao ovo evanđelje. Upućeno je kršćanima koji su kao i sam Marko, iz poganstva prešli na kršćansku vjeru. Kad ga usporedimo s Matejem i Lukom vidi se koliko je Marko najbliži izvornoj predaji. Ni Marko ne piše kao reporter, nego kao vjernik. Kršćanin razmišlja o svojoj vjeri u Isusa Krista i nju svjedoči u svojoj zajednici.

Naslovnici

Po mucu i smrti k uskrsnuću

Sadržaj

"Ispunilo se vrijeme, približilo se Kraljevstvo Božje! Obratite se i vjerujte Evanđelju!" (Mk 1,15).U tom programskom pozivu, kojim Markovo evanđelje ocrta početak Isusova djelovanja, Marko sažimlje svoje shvaćanje Isusove poruke i njeno značenje. U Isusu Kristu evanđelje je postalo zbilja, radosna Božja poruka. Ta radosna poruka nosi specifično kršćansko obilježje jer Isusovo djelovanje stoji u znaku križa i uskrsnuća. Isusov život jest put poniženja, koji kroz patnju i smrt vodi do uskrsnuća. U Markovu evanđelju to dolazi posebno do izražaja u trima proricanjima muke (Mk 8,13; 9,31; 10,33 sl.) i tzv. "mesijanskoj tajni".

Uvodni tečaj

Sin Božji u skrovitosti - mesijanska tajna

Mesijanska tajna

Ovo evanđelje obilježeno je čudnim proturječjem. Snažnim djelima dokazuje se Isus Sinom Božjim, ali ne biva kao takav spoznat i ne razumiju ga čak ni njegovi učenici, pa ni Petar. Često ozdravlja bolesne, a odmah nakon ozdravljenja brani da se o tom govori. Za vrijeme svog javnog djelovanja Isus na želi nastupiti kao "Sin Božji", "Mesija" zato što on drugačije shvaća svoje mesijansko poslanje nego Židovi njegova vremena. On neće i ne smije govoriti o Mesiji i Sinu Božjem a da ne govori o svojoj mucu i svom uskrsnuću. Makar u Markovu Evanđelju prevladava (božanska) tajna o Isusu, Isus je tu jasnije nego u drugim evanđeljima ocrtan kao izgrađena ljudska ličnost, kao privlačan, snažan Galilelejac.

8.3.3 Postanak sinoptičkih evanđelja (Marko, Matej, Luka)*"Sinoptičko pitanje"*

Markovo, Matejevo i Lukino evanđelje stručno se zovu "sinoptička evanđelja". ("Synopsis" - grčki "usporedno gledanje"). Neki su dijelovi u svim tim evanđeljima tako slični da se mogu staviti jedan uz drugoga u stupce i usporedno čitati. Pored doslovno istih mjesta ima i znatnih razlika.

"Teorija dvaju izvora"

Mk i Q

Bibličari pokušavaju riješiti taj problem "teorijom dvaju izvora". Po toj teoriji najstarije je Markovo evanđelje. Matej i Luka upotrebljavali su ga, služilo im je kao izvor. Oba evanđelista imali su još jedan predložak ("izvor"), do kojega su mogli doći neovisno jedan o drugom. Po njegovu sadržaju - Isusovim riječima - ("logia Iesu") - on je i nazvan "izvorom riječi" (skraćeno: Q, po njemačkoj riječi Quelle - izvor). Osim tih dvaju izvora, oba su evanđelista imala pristup drugih predajama koje su susretali u svojim sredinama. Ovo bi se objašnjenje moglo

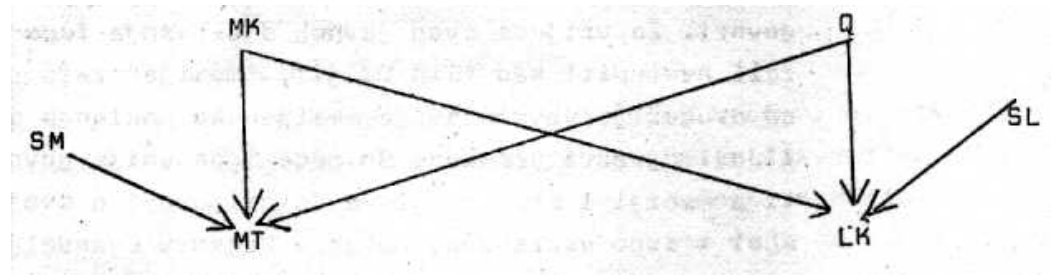
Uvodni tečaj

zorno prikazati skicom:

strelica znači međusobnu ovisnost.

(SM znači: Matejeva posebna predaja)

(SL znači: Lukina posebna predaja)

8.3.4 Isus Krist, ispunjenje Staroga Zavjeta

(Matejevo evanđelje)

Židovsko-kršćansko evanđelje

Vrijeme i mjesto nastanka	To evanđelje napisano je već nakon razorenja Jeruzalema (između <u>80-90.god.</u>) u bližoj okolini Palestine.
Pisac	Pisac se obično identificira s apostolom <u>Matejem</u> . Samo evanđelje odaje pisca <u>kršćanina židovskog porijekla</u> duboko ukorijenjena u židovskoj ostavštini.

Isus Krist, Mesija

Odnos Kristova događaja prema	Središte ovog židovsko-kršćanskog evanđeoskog spisa jest pitanje kako se Kristov događaj odnosi prema povijesti starozavjetnog Božjeg naroda. <u>Matej se služi citatima iz Staroga zavjeta češće nego li drugi evanđelisti</u> . Karakterističan je njegov način kako nas uvodi u citate: "Da se ispuni Pismo" ili sl. (citati o
Uvodni tečaj	

SZ-u ispunjenju"). Isus je Mesija koji je obećan u Starom Zavjetu.

Isus Krist, novi Mesija

Naglašena
Isusova riječ

Isus je zatim prikazan kao snažan učitelj poput Mojsija. U "propovijedi na gori" (Mt 5-7, usp. i Mt 5, 20-48) Matej ocrtava Isusa kao novog, konačnog Božjeg objavitelja.

U 5 velikih besjeda (Mt 5-7; 13; 18; 23; 24 sl.) Matej je sustavno poredao predani Isusov nauk.

U ovom evanđelju, jasnije nego kod Marka težište je stavljeno na Isusov nauk. Kad Matej preinačuje ono što uzima iz Markova evanđelja, koje mu je služilo kao predložak, preinake mu služe za to da se usredotoči na snažnu Isusovu riječ.

"Crkveno" evanđelje

Ukorijenjeno u
životu Crkve

Svi novozavjetni spisi ukorijenjeni su u životu Crkve. Taj crkveni značaj vjere općenito dolazi do izražaja u Novom Zavjetu, posebno u Mateja. Jedino u Mateja nalazimo riječ "Crkva" (Mt 16,18; 18,17). Njegovi su-kršćani osjećaju se Božjim narodom Novoga Saveza, koji je došao na mjesto staroga Izraela. Vrhunsko svjedočanstvo za svijest tih kršćana jest Mt 28,16-20 (usp.6.23).

8.3.5 Isus Krist, svjedok Božjeg milosrda

(Lukino evanđelje)

Lukino povijesno djelo

Evanđelje

I Lukino evanđelje nastalo je nakon razorenja Jeruzalema, oko godine 90. Pisac je, očito, bio literarno obrazovan kršćanin, nekadašnji poganin. Starocrkvena

Uvodni tečaj

predaja vidi u Luki Pavlova pratioca.

Djela apostolska

Uskoro nakon Lukina evanđelja nastala su Djela apostolska. Oba spisa pripisuju se istom piscu iz grčko-rimskog svijeta..To Evanđelje i Djela apostolska obično se nazivaju "Lukinim povijesnim djelom" jer Luka ima svoj način prikazivanja, koji u mnogome slični načinu antiknih povjesničara. Događaj o kojem on izvješćuje (bolje: o kojem on vjerujući svjedoči) jest spasenjski događaj. U njegovu djelu nalazimo kršćansko objašnjenje Isusove povijesti i povijesti prve Crkve. (Pobliže u poglavlju o Djelima apostolskim - 8.4.1).

Isus Krist, spasitelj izgubljenih

Tri, prispodobe o "izgubljenom", koje je Luka sastavio posebno su značajne za sliku Krista ovog evanđelista: izgubljena ovca, izgubljena drahma, izgubljeni sin - bolje: dobri otac. U Isusu su ljudi doživjeli Božju dobrotu i dobronamjernu ljubav. Luka prikazuje Isusa u prvom redu kao spasitelja siromašnih i odbačenih, kao onoga koji se zauzima za grešnike i prezrene Samarijance.

8.3.6 Vječni Sin i Očev Objavitelj

(Ivanovo evanđelje)

Ivan i sinoptici

Stil i prikazi

Ivanovo evanđelje u mnogome se razlikuje od Markova, Matejeva i Lukina evanđelja. Stil ide u širinu; meditativan je. Ivanovi prikazi Isusova djelovanja i osobe višestruko se razlikuje od opisa Isusove osobe u drugih evanđelista.

Pisac

Pisac je Židov-kršćanin. Prva Crkva identificira ga s Ivanom apostolom. Samo evanđelje, kao ni sinoptička ne govori o imenu pisca. To je Židov - kršćanin, koji je dugo drugovao s Uskrslim i tako došao do dubokog "pogleda" vjere. Na to uskrsno iskustvo misli se kad se govori o "ljubljenom učeniku", koga evanđelje nekoliko puta spominje kao posebnog svjedoka Isusa Krista.

"Ljubljeni učenik"

Uvodni tečaj

Isus Krist, vječni Sin Božji

Ivan je među novozavjetnim svjedocima vjere najdublje ušao u Isusovo otajstvo: u Isusu Kristu sâm se Bog objavio ljudima. On je vječni Sin Očev.

25 puta nailazimo na izričaj: "Otac, koji me je poslao". Djela svjedoče da On dolazi od Oca (5,36). "Ja i Otac jedno smo" (10,3). Tko njega vidi, vidi Oca. (14,9). On je jedini Sin Očev, on je o Ocu govorio ljudima, "protumačio" im ga (1,18). Od Oca došao, vraća se Ocu.

Jedinstvo smrti i uskrsnuća

Isusova smrt i uskrsnuće za Ivana su jedan jedini događaj. Rano kršćanstvo riječju "uzvišenje" stalno označava Isusovo "uskrsnuće"; nakon poniženja u mucu, poslušnosti do križa (Fil 2; Mk), dolazi uzvišenje; otac uzvisuje Sina. Ivan naprotiv u svom evanđelju snažno ističe da Isus nije proslavljen tek uskrsnućem (1,14;12,23; 13, 31) i uzvišen,(Iv 8,28; 12,32), nego već za vrijeme svoga zemaljskog života, posebno u mucu i smrti.

Nazočnost posljednjeg vremena

Većina novozavjetnih spisa pokazuju napetost između "Već" i "Još ne": novo vrijeme započelo je s Kristom, ali će se tek u budućnosti dovršiti. Ivan upravlja svoj pogled u prvom redu na sadašnjost. Tko vjeruje u Isusa Krista, već ima "vječni život" (Iv 11,25; 5,24; 3,36). Posljednje vrijeme već je nazočno.

8.4 SVJEDOČANSTVO O CRKVENOM ŽIVOTU I DJELIMA APOSTOLSKIM I KASNIJIM PISMIMA N. ZAVJETA

8.4.1 Djela apostolska - "evanđelje Duha Svetoga"

Povijest prve Crkve

Naslov i sadržaj:
Djela Petra i
Pavla

Pisac Lukina evanđelja napisao je i Djela apostolska. Naslov su dobila po sadržaju: opisuju djelovanje apostola Petra i Pavla. Zajedno s njima nalazimo u Djelima apostolskim mnoge podatke o životu prve Crkve. Luka počinje s Uzašašćem i dolaskom Duha Svetoga u Jeruzalemu, a završava time kako Pavao propovijeda Evanđelje u glavnom gradu svijeta - Rimu.

Crkva u jakosti Duha- između Uzašašća i konačnog Isusova dolaska (paruzije)

Otajstvo Crkve

Crkva je prožeta i usmjerena svojim nastankom -Isusovim uzvišenjem i poslanjem Duha: ona izlaže plod Isusova događaja u vremenu i prostoru. U jakosti Duha uzvišenog Gospodina ona kroči prema svom dovršenju. Najdublje otajstvo Crkve izražava Luka time što prikazuje "Duha Svetoga" glavnim oblikovateljem prve Crkve. O njemu on često govori kao o osobi koja govori, djeluje, ponekad i sama izravno zahvaća u život pojedinaca. Stoga su Djela apostolska nazvana "evanđeljem Duha Svetoga".

8.4.2 Razvitak Kristove poruke u kasnijim spisima Novoga zavjeta

Toj grupi novozavjetnih spisa pripadaju "drugotne poslanice" apostola Pavla i "katoličke poslanice".

Deutero-pavlovske poslanice (drugotne poslanice)

Dvije poslanice iz sužanjstva pisane Efežanima i Kološanima, 2.Solunjanima i tzv. pastoralne poslanice (dvije poslanice Timoteju i jedna Titu) a posve sigurno i poslanica Hebrejima zovu "drugotne poslanice" apostola Pavla ili "deutero-pavlovske". Postoji velika vjerojatnost da one u sadašnjem obliku ne potječu od samog Pavla, nego od njegovih učenika ili drugih nama pobliže nepoznatih kršćana.

"Katoličke" poslanice

Jakovljeva poslanica, 3 Ivanove poslanice, Judina poslanica i dvije Petrove poslanice nazvane su "katoličkim", tj. "općim" poslanicama, jer one većim dijelom nisu upravljene određenim zajednicama, nego svoj ondašnjoj Crkvi. One su napisane između 90. i 150. godine p. Kr.

Upute za kršćanski život

Kršćani su očito tražili konkretne upute da bi svladali probleme koje im je postavljala izmijenjena situacija. U katalozima vrlina i poroka izloženo je što kršćani imaju činiti, a čega se kloniti (npr. Kol 3,5; Ef 4,31 sl.; 1 Tim 6,4-11; Jak 3,15). Uz izreke iz starozavjetno-židovske predaje nalaze se tu rečenice koje potječu iz grčkog misaonog svijeta. Gospodinove riječi i izričaji zajednice treba da pomognu kršćanima kako će vjersko osvjedočenje pretočiti u svakidašnji život.

Razvoj crkvenih odnosa

Uloga službenika
Crkve

Sve veći broj kršćana zahtijevao je razradu odnosa u Crkvi. Službenici imaju posebnu odgovornost za red u zajednicama. Oni imaju bdjeti nad vjerom zajednica koju ugrožavaju lažni učitelji; oni daju kršćanima upute za pravi međusobni odnos i pravi odnos prema njihovoj nekršćanskoj okolini.

Produbljivanje shvaćanja Krista i Crkve

U poslanici Kološanima razvija neki Pavlov učenik - nadovezujući se na himan (Kol 1,15-20) - pracrkveno uvjerenje o presudnom značenju Uskrsloga: on je Gospodin Crkve, temelj, porijeklo i cilj svijeta. Pisac poslanice Efežanima

Crkva kao Tijelo Kristovo nastavlja te misli. Crkva kao Tijelo Kristovo poprima kozmičke dimenzije. U njoj i po njoj vlada Uskrsli i proslavljeni Gospodin.

Poslanica Hebrejima jest slavopjev Isusu Kristu kao vječnom nebeskom velikom svećeniku.

8.5 OTKRIVENJE SV. IVANA - UTJEHA U PROGONSTVU

8.5.1 "Knjiga sa sedam pečata"

Vrijeme i mjesto nastanka "Otkrivenje" je napisano potkraj 1. st. na otoku Patmosu u Maloj Aziji. Pisac - sam se naziva "Ivan"- jest pojedinima ranokršćanski prorok koji je u zajednicama Male Azije uživao veliki ugled, a po drugima Ivan apostol. Tko knjigu otvori nepristrano i bez stručnog znanja, teško će se u njoj snaći: sama izvješća o vizijama; borbama između Boga i Sotone, kozmičkim preokretima....

Teškoće pristupa Otkrivenju Poruku ovog spisa može shvatiti samo onaj tko se dobro snalazi u ondašnjem židovskom strujanju apokaliptičke književnosti.

8.5.2 Židovska apokaliptika

Značajke apokaliptike Apokaliptika izvorno znači "otkrivenje". Pod tim se shvaća strujanje u Židovstvu između 2. st. pr. Kr. i 2 st.n.Kr. Pesimistično shvaćanje ljudskog bivanja, svojstveno tim spisima (očajavanje nad sadašnjim svijetom i nada u iznenadni dolazak konačnog Božjeg svijeta) tipično je za to vrijeme (usp. 5).

U opširnim prikazima dočarana je propast "ovog eona" i stvaranje novog, budućeg eona. (Eon = vrijeme + svijet). Taj preokret vremena popraćen je dramom kozmičkih razmjera, dramom između Boga i nebeskih četa (anđela, svetaca i izabranih, itd.) S jedne strane Sotone s njegovim saveznicima, s druge strane snovi, vizije, špekulacije u brojevima igraju u takvim spisima važnu ulogu. I u Ivanovu otkrivenju susrećemo se sa apokaliptičkim svijetom predodžbi i izražavanja, ali na poseban kršćanski način.

8.5.3 Poruka Ivanova otkrivenja

Ne futurološki roman, nego utješno pismo

Progonstva
kršćana

U Ivanovu spisu ne govori se o budućim događajima (kao npr. u utopijskim romanima). Pisac se obraća kršćanima koje progone Židovi i pogani (posebno rimski car Neron i Domicijan). (Prorok) Ivan želi ohrabriti te kršćane u njihovim tjeskobama. Iako se zlo u ma kojem obliku- trenutačno čini nadmoćnim, ta će tjeskoba trajati još samo kratko vrijeme. Na koncu pobjeda je Božja! On sebi pridržava posljednju riječ.

Novi Božji svijet u znaku Isusova uskrsnuća

Razlika između
židovskih
apokalipsa i
Ivanova
Otkrivenja

Glavna pozornost mnogih židovskih apokaliptičkih spisa usmjerena je na propast "staroga svijeta". U Ivanovu je Otkrivenju posve drukčije: propast starog svijeta za nj jest samo sredstvo da se dođe do cilja - novog stvaranja: "Evo, sve činim novo!" (Otk 21,5). To se novo stvaranje neće ostvariti tek u budućnosti nego je već započelo u Isusovu uskrsnuću. Uskrsli poziva vidioca da se čvrsto drži njegove Poruke i da nju svjedoči (u viziji o Sinu čovječjem - Otk 1). U ime Uskrsloga piše on sedam pisama upravljenih sedmorim zajednicama Male Azije. (Otk 2-3).

Problemi
zajednica

Pred neposredno očekivani konačni Isusov drugi dolazak (usp 20.2.3) podsjeća vidjelac kršćane da odgovore svom pozivu. Problemi (opasnost lažnih proroka, mlakost, progonstvo kršćana) i nade zajednica, njihova ustrajnost i njihova vjernost, odražavaju se u tom spisu. Na ključnim mjestima posljednjih događaja nastupa "Janje" - Raspeti i Uskrsli. Nebeski hvalospjevi provlače se kroza sve Otkrivenje. Oni navješćuju sadašnju Božju moć i moć njegova Pomazanika.

Janje

Uskrsli i njegova Crkva

Osobno

Opis novog neba i nove zemlje (slike potpunog dovršenja svega stvorenog, u novom Božjem svijetu) dosiže svoj vrhunac u svadbi Janjeta s njegovom Zaručnicom, novim Jeruzalemom. Božje djelovanje na čovjeku usmjereno je

Uvodni tečaj

- zajedništvo prema osobnom zajedništvu. Tu leži temelj, smisao i cilj povijesti spasenja! U svadbenoj gozbi dosiže Novi Savez svoje potpuno obličje.
- Crkva je ono spasenjsko-povijesno razdoblje u kojem novi svijet, koji je započeo s Isusom i njegovim uskrsnućem, treba da postigne svoju djelotvornost i razvije se.
- Poziv kršćana Ivan podsjeća kršćane da žive u razdoblju uskrsnuća iako ih vanjski izgled može varati. Ma kako boj trenutačno bio težak, kršćani nose u sebi već sada svoje posljednje ispunjenje. Njihovo konačno dovršenje postići će tek onda kad budu stajali na strani "Janjeta"; to znači: ako u zajedništvu s njim i s njegovima daju svoj prilog za razvitak i obnovu Crkve i svijeta.

Poticaji za daljnje razmišljanje

Spisi Novoga zavjeta mogli bi se usporediti s mozaikom: zbir mnogih kamenčića daje cjelovitu sliku. Tek opći pogled mnogobrojnih perspektiva, iz kojih vjernici Novoga zavjeta svjedoče o Isusu Kristu, daje naslutiti Kristovu puninu. Ipak ni cjelovita slika Novoga zavjeta ne može dočarati nedokučivo bogatstvo Isusa Krista. Crkva svih vremena - i svaki pojedini kršćanin - mora sve više i više tragati za otajstvom Uskrsloga. Isus Krist mora se uvijek iznova nalaziti. Ne bismo li se mi trebali obogatiti iskustvima Crkve svih vremena i iskustvima našeg vremena da bismo na taj način dublje ušli u novozavjetno svjedočanstvo (poštujući njegovu trajnu vrijednost)?

Poticaaj za daljnji (raz)govor

Uočavanje da u biblijskim spisima ima elemenata koji su uvjetovani ondašnjim vremenom mnoge oslobađa, dok druge dovodi do kolebanja u vjeri. Stoga je potreban velik oprez u prenošenju novog shvaćanja Biblije. Najprije se mora prihvatiti da je opravdano pitanje "Što se dogodilo?" - jer više odgovara našem današnjem načinu mišljenja. Ali namjera biblijskih autora rijetko je upravo u tome. Oni uopće ne žele iznijeti povijesne zapisnike. Prema biblijskim tekstovima bit ćemo pravedni tek onda ako uočimo piščev cilj: biblijski pisci žele pojasniti dublju dimenziju između (nekoliko riječi ne mogu se ovdje pročitati) Boga i čovjeka".

Svaki je izvještaj u Bibliji "istinit" - ali u dubljem smislu nego li mi većinom shvaćamo istinu. Pri posredovanju Biblije treba svu pozornost usredotočiti na piščevu namjeru. Isto vrijedi i za načine izražavanja koji su uvjetovani ondašnjim vremenom ("književni rodovi"). Ništa ne oduzeti ako se umjesto oduzetoga ne može dati nešto vrednije. Bavljenje Biblijom trebalo bi, u smislu novije biblijske znanosti, dovesti do jasnijeg, dubljeg shvaćanja riječi i djelovanja Božjeg i ohrabriti da se uvjerljivije živi iz vjere. U tome leži cilj i kamen kušac na kojem će se dokazati ispravnost posredovanja spoznaja novije biblijske znanosti.

Poticaji za daljnji studij - literatura na hrvatskom jeziku

- Arias, J., *Autoritet prema Kristu*; Svesci 12(1968)11-13.
- Bakotin, J., *Posebni uvod u Novi Zavjet*; Zadar 1962, 300 str. (ciklostilom).
- Bea, A., *Evandjelja u svjetlu povijesti i vjere*. Novi znanstveni pogledi na sinoptička evandjelja, (Preveo Dr. A. Kresina), Zadar, 1966,75+5 str.
- Deiss, L., *Prva tri evandjelja* (Biblijski niz 4); Zagreb, 1968 str. 1-125.
- Duda, B.,
- "*Nepisane*" *Isusove izreke*, BS 41(1971) 409-418.
 - *Uvodi i napomene uz knjige Novog Zavjeta: Biblija. Stari i Novi Zavjet*, Zagreb, Stvarnost, 1968, 295-336.
 - "*Blagoslovljen*" - *hvalospjev Zaharijin Bogu Savezniku*, BS 36(1996)575-585.
 - *Apostolsko djelo kao bogoslužjenje*, BS 33(1963), 1,81-91.
 - *Kako vjerovati? Komentar Poslanici Hebrejima, gl. 11.* (Metanoja 22-23), Zagreb, KS,1972, str.60.
 - *Pavao molitelj*, BS 43(1973)37-52.
 - *Shematski prikaz poslanice Hebrejima*, UB 7(1967) 129-131) ciklostilom.
 - *Igra brojeva u Apokalipsi*, VIR 1(1974) 2,33.
- Feuillet, A., *Vrijeme Crkve prema 4. evandjelju*, Svesci 12(1968) 7-10.
- Fučak, J.,
- *Uvod u teologiju sinoptika*, Zagreb, 1973, str.48, ciklostilom.
 - *Evandjelje ljubljenog učenika*, Zagreb 1976.
 - *Što znamo o Isusu*, VIR 1(1974) 2,18; 3,23; 4,11; 6,10-11: 7,14; 8,20.
 - *Kristološki himan Fil 2,6-11*, BS 40(1970)203-207.

- Golub, I., *Uz pneumatologiju sv. Luke*, BS 41(1971)278-280.
- Grelot, P., *Novi zavjet, Uvod u teologiju II* (Biblioteka Priručnici"- 9), Zagreb, KS, 1972,30-45.
- Gutzwiller, R., - *Meditacije o Lukinu evanđelju*, (Preveo Dr. Nikola Kolarek),Sv.1-2, Zagreb, 1960,190+149 str.(ciklostilom) .
- *Meditacije o Matejevu evanđelju*, Zagreb, 1963, 248+ 257 str.(ciklostilom).
- Harrington, W.J., *Uvod Novi Zavjet*, Zagreb, KS,1975, 519 str.(s hrvatskom bibliografijom).
- Holzner, J., *Pavao. Njegov život i poslanice*. (Preveo Petar Hess), Zagreb, 1968, 564. str. +zemljopisna karta.
- Luka iz Antiohije, - *medicus carissimus*, VDB 15(1961)137-139.
- Lah, M., - *Apokalipsa i kerigma*, BS 34(1964)201-223; 36(1966) 56-84.
- *Kerigmatičko tumačenje važnijih tekstova Apokalipse* BS 34(1964)215-236.
- *Tko su starješine u Apokalipsi (4,4)?* BS 32(1944) 162-169.
- Mandac, M., *Tumačenje Rim 6,1-14 s posebnim osvrtom na krsni nauk* BS 43 (1973)225-242.
- Marle, R., *Demitizacija Novog zavjeta*, Svesci 2(1967)35-41).
- Naputak za razrokost. *Uz Evanđelje po Mateju 6,1-18*, VIR 1(1974) 6,18.
- Peguy, Ch., *Parabole nade*, VIR; 1(1974) 4 12.
- Praktični rad s Biblijom danas, *Katehetski priručnici - l2*, Zagreb PAKS 1975, 269 str.
- Protublaženstva. *Govori lažni prorok*; VIR 1(1974) 2,34.
- Uvodni tečaj

- Przyrembel, E., *Intervju s evanđelistom Markom*, OŽ 27(1972) 413-415.
- Rebstock, B. - *Isus na Jakovljevu zdencu*, DP VII (1956), sv. I-IV, 25-47.
 - *Isusov euharistijski govor*, DP VIII(1957), I-IV, 9-47.
 - *Prolog Ivanova Evanđelja*,(DP IV-V(1955), sv. I-IV, 34-63.
- Rebić, A., *Oče naš. Molitva Gospodnja*, (Metanoja 30-31), Zagreb, KS, 1973, 90 str.
- Rupčić, Lj., *Bultmanovo tumačenje Novoga zavjeta*, OŽ 31(1976) 437-452.
- Ribari ljudi. *Razgovori o Evanđelju*, Odgovori suvremene egzegeze VIR 1(1974) 5,10
- Schelkle, K.H., *Pavao pred Damaskom*, Svesci 13(1969)36-38.
- Škrinjar, R., - *Teologija sv. Ivana*, Theosis 3, Zgb, FTIDI, 1975.
 - *Sinoptička evanđelja*, Zagreb 1970, FTIDI (Ciklostilom) 510 str. 47+50+26 str.
 - *Treća Ivanova poslanica*, BS 40(1970)317-344.
 - *Evanđelje, poslanice i Otkrivenje sv. Ivana*, Zagreb, FTIDI, 1970, 95 str.
 - *Pavlove poslanice (Corpus Paulinum)*. Uvod u Pavlove poslanice. Izabrana egzegetska pitanja, Zagreb 1971, 105 str.(ciklostilom).
- Tomić, C., - *Kumranska zajednica i kršćanstvo*, BS 4(1973) 398-431.
 - *Evanđelja djetinjstva Isusova*, (Priručnici 5), Zagreb, KS, 1971, 136 str.
 - *Isus i revolucija*, BS 4(1975) 437-446.
 - *Značenje riječi "katalyma"*, BS.42(1972) 446-449.
- Vimer, R., - *Malta ili Mljet?* BS 2(1911) 217-235; 313-334.
 - *Ne Mljet već Malta*, BS 4(1913) 313-328; 436-455.
- Weissgerber, J., *Sukob sv. Petra i sv. Pavla*, VDB 24 (1971) 94.
- Werber, E., *Kršćanstvo prije Krista?*, Zagreb, Liber, 1972, 240 str. (Kumranska otkrića).

- (Zerwick, M.,) *Historijska istina u Evanđeljima*, GK 7(1968) 6(125) 3.
- Zerwick, M., *Poslanica Efežanima* (Biblioteka "Riječ" 10), (Preveli Jasna Gali i Bonaventura Duda), Zagreb, KS 1974, s 34+4 str.
- Zovkić, M., *Isusova nastupna propovijed u Kafarnaumu (Mt 4,17)* BS 42(1972) 177-191

“ČITANKA” 8. PISMA

Biblijski su **tekstovi** ovoga puta posve svojevrсни: nekako paradoksalno dočaravaju raspon evanđeoske poruke.

Učiteljski tekst govori o bogočovječnosti Riječi Božje i o istini koja je u njoj sadržana.

Davidov **filozofsko-teološki** tekst majstorski ocrtava Pavlov lik i pomaže tako razumijevanju Pavlovih poslanica.

Péguyeve **Parabole nade** ističu jednu od najljepših i najrevolucionarnijih evanđeoskih stranica (Lk 15).

Religiozno-duhovni tekstovi (Schurmann, Egger, Origen, Urs von Balthasar) upućuju u način i vrijednost duhovnog čitanja Pisma.

Oostrehuisov **Sin**... jest izvrsna aktualizacija biblijskih rodoslovlja. Pošto ste pročitali taj tekst i njegovo tumačenje, pokušajte na sličan način aktualizirati Isusovo rodoslovlje (Mt 1,1-17).

A kako na Vas djeluje pjesma "**Ja sam Put**" (Meynell). Matulićev **Oče naš** mogao bi Vam biti poticajem i smjerokazom kako ćete sami aktualizirati svoj Oče naš, onako otprilike kako je to učinio onaj dvadesetogodišnjak.

TVRDE I BLAGE EVANĎEOSKE RIJEČI

Tko nije sa mnom, protiv mene je.

Tko nije protiv vas, za vas je.

Da ne razumiju, i da se ne obrate...

Obratite se i vjerujte Evandjelju!

Nisam došao donijeti mir nego mač.

Djeni mač svoj u korice njegove!

Mrziti oca i majku...

Poštuj oca i majku...

Odlazi od mene, sotonu.

Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni.

Grijev protiv Duha Svetoga neće se oprostiti ni na ovome svijetu ni na drugome.

Kojima otpustite grijehe, otpuštaju im se.

Tko nema, njemu će se oduzeti i ono što ima.

Mjera dobra, nabijena, natresena, preobilna dat će se u krilo vaše.

A ako te oko tvoje sablažnjava, iskopaj ga.

Ako je oko tvoje svjetlo, sve će ti tijelo biti svjetlo.

Ja ne molim za svijet.

Ti si spasitelj svijeta.

Ondje će biti plač i škrgut zubi.

U kući moga Oca ima mnogo stanova.

Odlazite od mene prokleti u oganj vječni.

Dođite, blagoslovljeni Oca mojega, primite kraljevstvo koje je za vas pripravljeno, od postanka svijeta.

Mnogo je zvanih, malo izabраниh.

Mnogi će od Istoka i Zapada doći...

Ljudi će na sudu dati račun zbog svake riječi beskorisne...

Oče, oprosti im jer ne znaju što čine.

"...Preda te stavljam: život i smrt... Život, dakle biraj!"

NADAHNUTOST I ISTINA U PISMU

Sve od Boga objavljeno, što nam se u svetom pismu slovom čuva i daje, pismeno je utvrđeno dahom Duha Svetoga. Jer, knjige i Starog i Novog zavjeta u cjelini, sa svim njihovim dijelovima, sveta Majka Crkva na temelju apostolske vjere drži svetima i kanonskima zato što - po nadahnuću Duha Svetog napisane (usp. Iv 20,31; 2 Tim 3,16; 2 Pt 1,19-21; 3,15-16) imaju Boga za auktora i kao takve su samoj Crkvi predane. A pri sastavljanju svetih knjiga Bog je izabrao ljude koje je, u djelatnosti njihovih sposobnosti i moći upotrijebio, da - njegovim djelovanjem u njima i po njima - kao pravo auktori pismeno predaju sve ono i samo ono što on hoće. Budući da sve ono, dakle, što nadahnuti pisci ili hagiografi izjavljuju valja držati izjavljenim od Duha Svetoga, mora se dosljedno ispovijedati da knjige Pisma čvrsto, vjerno i bez zablude naučavaju istinu koju htjede Bog da radi našeg spasenja bude zapisana u Svetom pismu. I tako je "svako Pismo Bogom nadahnuto i korisno za poučavanje, karanje, ispravljanje i odgajanje u pravednosti da čovjek Božji bude savršen, za svako dobro djelo opremljen" (2 Tim 3,16-17 grčki).

Dogmatska konstitucija II Vat. sabora,

"Dei Verbum"

O božanskoj objavi, br. 11

PAVAO

"Bio je tip čovjeka krajnje prilagodiva i živa; entuzijast i mistik, natprosječne sposobnosti kontemplacije. Ta sinteza entuzijazma i uravnoteženosti veoma je vrijedan znak. Njegova je misao snažna i uzvišena, pustolovna više no sustavna. Imao je otvoren um, veliku sposobnost upiti i uhvatiti misao drugih, što je znatna prednost onoga tko mora širiti novu poruku: mogao je misliti u kategorijama druge osobe. U svemu ga je vodila žarka revnost za istinu, u koju je bio uvjeren kao u svoje vlastito postojanje, i osobna ljubav prema "Gospodinu Isusu", kako je običavao zvati Božansku Osobu koja mu je, čvrsto je vjerovao, prvi put govorila na damašćanskoj cesti i nije ga više napuštala. Ta je privrženost bila njegova religija i nadzirala je njegovu misao i njegov život. Iz toga je izvirala snažna ljudskost i želja da i drugi uzmognu spoznati slobodni i radosni život što ga je on našao. Nije posrijedi bio jednostavni religiozni žar nekog bogomoljca za vlastito vjerovanje. Bila je to strast čovjeka koji je ljubio ljude i posjedovao karizmu prijateljstva. Po naravi je bio duboko emotivan, u čuvstvima strastven, strastven u opoziciji, kad se našao u oporbenoj situaciji. Kad je bio srdit, govorio bi i pisao stvari zbog kojih bi se kasnije kajao, ali posrijedi je bila uvijek srdžba plemenita i nije izvirala iz oholosti. Najteža lekcija koju je naučio od svoga Gospodina bila je: trpeljivost i ljubav. U poslanicama vidimo kako često zauzdava svoju strast u strahu da se dovoljno ne nadzire. Potreba da poveća trpeljivost i strateška zabrinutost dovela su ga često na prilagodbene putove koje su drugi i ne samo njegovi protivnici, mogli krivo shvatiti. Možda je u tom smjeru pogriješio, ali treba do krajnjih mogućnosti poštovati napore ovoga čovjeka, po naravi netrpeljiva, koji želi "svima postati sve", doprijeti do granice kompromisa i riskirati da ne bude shvaćen, samo da mogne ustvrditi ono što je smatrao središnjim i hitnim načelom, važnijim od svake druge relativno važne činjenice. Simpatija, gotovo uvijek rijetka u prirodi jakih i samostalnih, činila ga je sposobnim da jasno uoči protivnikovo motrište. To ponekad stvara poteškoće proučavateljima sv. Pavla. Ne treba ni spominjati druge njegove vrline: nepokolebivu odlučnost, neumornu djelatnost i kuražu koja nije bila obična smionost, nego snažna nutarnja jakost spremna na sve osim na popuštanje.

I pao je, napokon, žrtvom zlobe svojih starih drugova koji mu nisu mogli oprostiti što je postao predvodnik pokreta koji je iz temelja prodrmao njihove pozicije".(Glavni aspekti Pavlova značaja zrcale se na posebno živ način u 2 Kor, Gal, Fil).

Iz: C.H. Dodd, *Attualita di S. Paolo*, 28-29.

Charles Péguy

PARABOLA NADE

Bijaše jednom velika procesija: na čelu stupale
tri Prispodobe:
parabola o ovci izgubljenoj;
parabola o drahmi izgubljenoj;
parabola i sinu izgubljenom.

No koliko je dijete draže od ovce,
i beskrajno draže od jedne drahme,
i koliko je dijete draže očevu srcu,
(srcu očevu koji je ujedno, i prvo,
koji je ponajprije njegov pastir),
draže čak i od ovce koja je draga srcu (dobrog) pastira,
toliko je treća Prispodoba,
toliko je parabola o sinu izgubljenom
ljepša, i ako je moguće, i draža
i veća od dviju prethodnih Prispodoba,
od parabole o ovci izgubljenoj
i od parabole o drahmi izgubljenoj.

Sve su parabole lijepe, drago dijete,
sve su parabole velike,
sve su parabole drage.
Sve parabole riječ su i Riječ,
Riječ Božja, riječ Isusova.
Sve su one jednako, sve su one zajedno
Riječ Božja, riječ Isusova.
Ravnopravno.
(Bog se upustio, drago dijete,
u tu lošu igru
da nas treba.)

Sve one idu od srca k srcu.
One govore srcu.
Ali između svih ističu se tri parabole nade,
i između svih one su velike i vjerne,
između svih one su smjerne i nježne,
između svih one su lijepe,
između svih one su drage i bliske srcu,
između svih one su bliske srcu čovječjem,
između svih one su drage srcu čovječjem.
One zauzimaju neko posebno mjesto.
Možda imaju nešto čega u drugima nema.
Možda je u njima kao
neka mladost, nešto kao neznano djetinjstvo.
Drugdje neslućeno.
Između svih one su mlade, između svih one su svježije,

između svih one su djeca, između svih one su nove...
 U vijeke vjekova ove tri parabole imat će
 tajno svoje mjesto u srcu.

Prevela: s. M. Ž.

U PISMIMA TRAŽITE BOLJU RIJEČ

Kontemplativno čitanje

"Duhovno čitanje Pisma" jest jednostavan postupak. Ono nastaje čim netko u Svetim pismima vjerujući - poslušno traži Božju riječ i ništa nego to, te ako tada pokuša na svoj način odgovoriti na Božju riječ. Najpristupačniji način duhovnog čitanja Pisma uvjetovan je određenim duševnim stanjem koje omogućuje jednostavno vjerničko, meditativno, molitveno i kontemplativno čitanje. Tko se s ljubavlju želi sresti s Bogom koji ljubi, taj će bez puno teorije naći način kako čitati Sveto Pismo.

Heinz Schurmann

ISTINA NAŠEG SPASENJA

Tko ne pozna Pismo, ne pozna ni Krista. U Božjoj riječi prepoznajemo njegovo srce. Odrastao kršćanin morao bi biti sposoban shvaćati i oblikovati kršćanski život u svjetlu važnih biblijskih tekstova. Kod biblijskih tekstova može se paziti:

- na doslovno značenje teksta;
- na povezanost s ostalim događajima;
- na upute za praktični život;
- na poticaje koji ohrabruju.

Biblijski tekstovi mogu se čitati u uvjerenju: Događaj biblijskog teksta ne govori ni o kome drugom, on govori o meni samom.

Zajedničko čitanje Biblije pomaže točnije čitati biblijski tekst; unijeti svakidašnja iskustva u čitanje biblijskog teksta. Biblijska istina jest istina našega spasenja.

Wilhelm Egger

POZNAVANJE PISMA

Dan i noć želimo o Pismima razmišljati i budno u molitvi ustrajati. Molimo usrdno Gospodina da nam otkrije smisao Pisma i pokaže kako da spoznamo duhovni zakon ne samo svojim razumom nego djelima, te da osvjetljeni zakonom Duha Svetoga postignemo duhovnu milost u Isusu Kristu, našem Gospodinu, kome slava i moć u vijeke vjekova. Amen.

Origen (185-254)

NAJVAŽNIJI KOMENTAR

Sveci su najvažniji komentar evanđelja, jer oni su... utjelovljeno objašnjenje Božje Riječi koja je tijelom postala. Tako su oni zaista pristup k Isusu.

Hans Urs von Balthasar

Huub Oosterhuis:

SIN

1 Govor o Bogu jest voda što se zajedno slila iz bistrih i mutnih
 2 izvora, voda što izvire ispod kamena ili što lijeva iz oblaka
 3 ili pak teče iz slavina što se ne daju nikad potpuno zatvoriti
 4 i što stalno kaplju i tik-takaju.
 5 Moja je slavina povezana s posve krhkom cijevi koja je crpkom
 6 priključena na neki mali ribnjak (u nekom samostanskom vrtu)
 7 što se slijeva u neki uski kanal koji je opet povezan s rukavom
 8 neke rijeke koja teče u more.

9 Kao što je pisano: On je bio sin Antuna, sina Heirichova, a
 10 Heinrich je opet bio sin Gernota Wilhelma, poštara u Mindenu
 11 negdje sredinom devetnaestoga stoljeća, taj je pak bio Sin Wil
 12 helma Gernota, a taj sin...onda lanac mršavih i debelih godina
 13 sve do sina nekoga Klause, carinika u predgrađu Hagena 1678,...
 14 Taj je opet bio sin mržnje i mečanja, sin mornarenja, povratka
 15 kući i ponovnog odlaska, sin poklika, riječi, pjesama ("Čvrsti zamak"), sin uzdisaja
 16 (kao što je: "Sve mi je preusko"), sin "nemirnoga srca, dok se
 17 ne smiri", sin onoga "Zašto si me ostavio?", sin, kako ljudi kažu
 18 Josipa koji je bio sin Elijev, a taj sin Matijin, a taj sin
 19 sinova sina, glina od gline, sumrak od sumraka, zlo od dobra, od
 20 zla, od gorega, sin Davida koji je bio sin Judin, a taj sin
 21 Jakova-Izraela ("koji se s Bogom hrvao"), taj sin Izakov, taj
 22 pak sin Sarina uvenula krila, a taj sin Teraha, koji je bio
 23 trgovac bogovima, taj sin Nahorov, taj sin Serugov, taj sin roba
 24 sluge sina gospodara babilonske kule, taj sin Šema, sina Noahova, sina divova, sinova
 25 Henoha, koji je bio toliko drag da nije morao umrijeti - nitko
 26 ga nikada nije ponovno vidio...

27 to se dogodilo pred ravno tri tisuće milijuna godina, kad su se
 28 na mjesecu ugasli posljednji vulkani, nekako u vrijeme Jareta,
 29 Kaina, i Enoša, sina Šeta ("Abelova zamjenika"), koji je bio
 30 sin Adamov, a taj: tvoj sin.

Weiter sehen als wir sind, Herder 1973, str.14-15.

H. Oosterhuis: SIN...(tumačenje)

Ovaj kratki tekst možemo podijeliti na tri odlomka:

redak 1 -8

redak 9 - 26

redak 27 - 30

1 U prvom odlomku "govor o Bogu" uspoređen je s "vodom"; vode koje dolaze iz zemlje, s neba, iz slavina, koje se ne daju nikad potpuno zatvoriti; s vodom koja ne prestaje nikada teći, koja dolazi sa svih strana i raznim putovima teče prema velikoj vodi, prema moru.

Poticaj: Pokušajte proširiti i obogatiti ovu metaforu (tj. slikoviti izražaj)!

2 U drugom odlomku srećemo se s neobičnim rodoslovljem, i to rodoslovljem posve neobičnog čovjeka. Na početku su imena i zvanja izvađena iz obiteljske povijesnice, a zatim se umjesto toga govori o rađanjima, pokretima - od 14.retka ("sin mužnje i mećanja, "sin mornarenja, povratka kući i ponovnog odlaska"). Te djelatnosti označavaju horizonte zvanja (seljak, mornar), a nose u sebi i mogućnosti konkretizacije koja prelazi okvire spomenutih zvanja: (Polazak na put (Izlazak!), dolazak kući i ponovni odlazak u ne-osiguravajuće. "Sin poklika, riječi, pjesama... sin uzdisaja" ukazuje na razgovore s nekim, ne poklike nekome, koji ovdje nije spomenut, poklike koje je svatko trebao naučiti, kao i njihov sin. Augustinova Ispovijest "nemirno je srce dok se u Tebi ne smiri" izražava naklonost prema Bogu koju mnogi ljudi osjećaju. U citatu "Zašto si me ostavio" izrečeno je duboko ljudsko iskustvo Boga posve Drugačijeg, Dalekog) ono proizlazi iz usta onoga Isusa koga mi najlakše shvaćamo kao S i n a Očeva.

Tada se nastavlja to neobično rodoslovlje prelazeći u Stari Zavjet bez ikakva prekida: pojavljuju se imena uz koja je vezana konkretna povijest (Josip, Juda, Jakov, Izrael, David, Izak...). Ali istovremeno su tu i imena koja nisu vezana uz konkretnu povijest, imena koja su postala slika, usporedba, prisposoba. Već u Starom Zavjetu takvim se riječima objašnjavala povijest Izraela, Naroda Božjega.

U tom pretapanju i prevrtanju konkretnog-individualnog i opće značenje, koje vrijedi za svakoga umiješane su biblijske slike "glina od gline" "sumrak od sumraka"). "Zlo od dobra, od zla, od gorega" ukazuje na stranputice, zaobilazne putove, krive putove čovjeka i ljudi na njihovu putu. Slabosti nisu isključene,

Putovi i sudbine pojedinaca mogu biti različite ("sin roba sluge sina gospodara babilonske kule"), pa makar oni ležali u mitološkoj tami pradjedova (sin "Noahov, sin divova, sin sinova Henoha", sin Besmrtnoga); oni su istovremeno toliko povezani.(Stari i Novi Savez) u sputništvu sa zajednicom koja je na putu.

Poticaj: Gdje vidite povezanost između prvog i drugog odlomka?

3 U trećem odlomku onaj čovjek, o kojem je samo rečeno: "On je bio sin Antunov" (redak 9) preskačući i raskidajući okvire vremenskih i prostornih dimenzija - postaje "Adamov sin, a taj: TVOJ SIN". Po prvi put javlja se ovdje Ti, koji je prije svih ljudi, a istovremeno i sa svim ljudima.

Poticaj: Usporedite metafore prvog odlomka s metaforama drugog i trećeg odlomka.

Sažetak

Ovaj kratki tekst u prozi pokazuje vrlo dobro kako ne samo svaka epoha "neposredno stoji pred Bogom" (anke-ova teološka interpretacija povijesti), nego svaki pojedinac sa svakim drugim jer smo svi djeca istoga Boga, - iako toga dosta nismo svjesni. Povezanost i oslovljavanje jednog bića sa Ti, bića koje postoji prije svega i koje je u svemu, daje ljudima mogućnost da u povijesti mnogih ljudi ne žive u totalnoj anonimnosti, besmislenosti, da ne padnu u potpunu neskrovitost.

U takvu aktualiziranom rodoslovlju može se vidjeti smisao biblijskih rodoslovlja: U povijesti pojedinca sadržano je Božje djelovanje općenito u povijesti ljudi.

Time što smo svi sinovi... (Oca) nitko od nas nije izvan djelovanja Božjeg, iako pojedinačni dijelovi puta u ljudskom životu mogu biti pogrešni; mi smo ovdje kao robovi, kao gospodareve sluge, ali pred Bogom smo uvijek sin sinova sina, njegova djeca, bez razlike na status i rang, svaki sa svojom posebnom zadaćom, svaki sa svojim vlastitim imenom.

Alice Meynell
(1847-1927)

JA SAM PUT

Ti si Put.
Kada bi bio samo cilj,
Reći ne mogu,
Da l' bi mi ikada duši bio bliz.

Ne mogu vidjet -
Ja, dijete trajanja - da l' tamo ima
Konac za me,
Pun odgovora, pun mira.

Ja ne ću prekoravat
Vijugav put, vrludave noge svoje,
Dostup, Prilaz
Ti.si, Put i Suputnik, Vrijeme.

Prijevod: Đ. Kokša

Iz: Đ. Kokša, *Zapadna duhovna lirika*, Rim, 1970, 241

Nikola Matulić
(Konac XV. st.)

OČE NAŠ

Oče naš nebeski, o Bože jedini,
Ter kralju anđelski, svih Bože istini,
Sveto jest ime Tve, vrhu svih do vika,
Ti si Bog nada sve, stvorenje od vika.
Pridi zbor Tva slava, grišnikom na pomoć,
Iz usti od lava otmi nas Tvoja moć.
Budi volja tvoja, o rajska svitlosti,
Udil nam pokoja od Tvoje milosti
Kako si na nebi, na zemlji tač budi,
Vapijmo mi k Tebi, griha nas probudi.
Svagdanji ter hlib naš grišnici molimo,
Danaska da nam daš i da grih bolimo.
I prostinašu zled, vrh ke imaš oblas,
Prislavni Tvoj pogled otvori vrhu nas,
Kako mi pušćamo dug našim dužnikom
I zlobe prašćamo s ljubavlju velikom,
Tako Ti nas čuvaj oda zla i brani,
S milošću svitli raj, dan sudnji dohrani,
Ter nečin, da napas đavla nas uvridi
Koja nas kako pas dan i noć slidi.
U Trojstvu ki Sinom i s Duhom Presvetim
Božanstvu jedinom kraljuješ sve sasvim.

Iz: Đ. Kokša, Hrvatska duh. lirika, Rim 1968,53

OČE NAŠ

(Aktualizacija dvadesetgodišnjeg mladića)

Oče, uvijek si nam blizu.
Pomozi nam odgovoriti na tvoj zov
i sasvim prihvatiti to što nam dolaziš u susret,
Daj da te lijepo primimo, da bismo
živjeti mogli.
Htjeli bismo surađivati da se ostvari tvoja volja;
ti želiš za sve ljude biti punina života.
Pokaži nam kako su važne brige za naš život; oslobodi nas od njih
da bismo svoje snage mogli uložiti u ostvarenje tvoje bolje.
Oduzmi nam osjećaj krivnje što nas sputava
da bismo mogli slobodno živjeti
i postali sposobni drugima opraštati
i da ne budemo zlopamtila.

Pomogni nam nadvladati otpor protiv tebe
u nama i oko nas.
Daj da zlo u nama ne nadvlada,
daj da budemo dobri.
Jer ti nam nuđaš svoju ljubav, svoju brigu,
dolaziš nam u susret
i želiš snažno na nas djelovati.

Izdaje: Institut za višu teološku kulturu pri Bogoslovnom fakultetu, Zagreb, Kaptol 31, telefon (041)38-446. Glavni urednik: Dr. Jerko Fućak, predstojnik Instituta
Odgovara: Dr. Vjekoslav Bajsić, Kaptol 31
Naklada i uprava: "Kršćanska sadašnjost" 41001 Zagreb, Marulićev trg 14, pp. 434, telefon 441-102 ili 444-013.

PRIJEVOD: Mr. Dragica Lončar

OBRADA I PRILAGODBA: Dr. Jerko Fućak

STRUČNA LEKTURA: Mr. Luka Marijanović